

روی خط فلسفه تاریخ

● میرهادی حسینی

عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم) تهران

<http://flh.tmu.ac.ir/hosseini>

مقدمه

موضوع فلسفه تاریخ، از قدیمی‌ترین مباحث در میان فلاسفه، مورخین و اندیشمندان بوده است. اما اصطلاح فلسفه تاریخ قدمت چندانی ندارد. این اصطلاح در قرن هجدهم میلادی و به عقیده برخی، توسط ولتر وضع شد. البته منظور ولتر از این اصطلاح، چیزی بیش از تاریخ انتقادی و علمی نبود. این نام توسط هگل و نویسندگان دیگر هم، در پایان قرن هجدهم به کار رفت؛ ولی آنها معنای کاملاً متفاوتی از این اصطلاح را مد نظر قرار دادند و آن را به معنای تاریخ کلی یا جهانی به کار بردند.

از نگاه دیگر، فلسفه تاریخ را بنا بر کاربردهایی که دارد، می‌توان به دو بخش تقسیم کرد: فلسفه تحلیلی یا انتقادی و فلسفه جوهری یا نظری. از مهم‌ترین فیلسوفان تاریخ نظری می‌توان به فیوره، ویکو، کانت، کندرسه، هردر، فیخته، شلینگ، مارکس، انگلس، اشپنگلر و توین‌بی اشاره کرد. از مهم‌ترین فیلسوفان فلسفه تحلیلی یا انتقادی هم می‌توان از رانکه، آکنه، دیلتای، کروچه، کالینگوود، پوپر، کاردینو و این گالی، باترفیلد و والش نام برد.

اما، تازه در قرن حاضر بود که برخی اندیشمندان اسلامی مانند شهید مطهری، از دیدگاه اسلام و قرآن به فلسفه تاریخ پرداختند.

در این نوشتار، به آن دسته از پایگاه‌های اینترنتی اشاره می‌کنیم که اندیشه‌های متفاوتی در مبحث فلسفه تاریخ مطرح کرده‌اند. امید است که محققین کشورمان، با نقد و نظر در محتوای این پایگاه‌ها، به تبیین اندیشه اسلامی - ایرانی در باب فلسفه تاریخ کمک کنند.

فلسفه تاریخ از دیدگاه پایگاه‌های اسلامی [سایت‌های زیر مراجعه کنید:](http://www.iptra.ir/vdcbbb0fhr.html)

<http://www.iptra.ir/vdcbbb0fhr.html>

<http://columbia.thefreedictionary.com/Ibn+Khalidon>

<http://ahram.org/islamic/khalidon.htm>

<http://www.muslimphilosophy.com/ik/Muqaddimah/Bibliography.htm>

<http://ka110.blogfa.com/cat-16.aspx>

http://en.wikipedia.org/wiki/Ibn_Khalidun

فلسفه تاریخ در پایگاه الاسلام

<http://www.al-islam.org/universe/28.htm>

کانون ایرانی پژوهشگران فلسفه و حکمت

<http://www.iptra.ir>

فلسفه تاریخ از منظر شهید امام موسی صدر

<http://www.geocities.com/Athens/Cyprus/8613/history.html>

<http://www.geocities.com/Athens/Cyprus/8613/history.html>

شهید مطهری

سایت اینترنتی قدیر و مطهری، به آدرس‌های زیر کتاب فلسفه تاریخ شهید مطهری را در دسترس خوانندگان قرار داده‌اند:

<http://www.ghadeer.org/author/motahary/62/pages/fehrest.html>

<http://www.motahari.org/asaar/books.htm>

ابن خلدون و فلسفه تاریخ

بسیاری از صاحب‌نظران، ابن‌خلدون را پدر جامعه‌شناسی و مبتکر فلسفه تاریخ دانسته‌اند. ابن‌خلدون اولین کسی بود که صریحاً با فلاسفه یونانی و فلاسفه قدیم اسلامی به مخالفت پرداخت و گفت که جوامع انسانی را نباید از دیدگاه ایده‌آلیستی و عقلی مطالعه کرد؛ بلکه باید آنها را به عنوان پدیدارهای طبیعی در نظر گرفت.

برای آشنایی با اندیشه‌های ابن‌خلدون در باب فلسفه تاریخ به